

**ტერმინები უშიშროება (security) და უსაფრთხოება (safety) და
მათი გამოყენების საკითხი**

ჰენრი კუპრაშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

რეზიუმე

ამ ბოლო დროს, შეიმჩნევა სამწუხარო ტენდენცია, ტერმინ "უშიშროების" ნაცვლად, XX საუკუნის უკანასკნელი ათწლეულიდან, განსხვავებული შინაარსის მატარებელი ტერმინი "უსაფრთხოება" გამოიყენება, ანუ ორი განსხვავებული შინაარსის მქონე მოვლენის აღსანიშნავად მკვიდრდება ერთი ტერმინი "უსაფრთხოება".

საკანძო სიტყვები: უშიშროება, უსაფრთხოება. ეროვნული უშიშროება. ინფორმაცია.

1. შესავალი

ამ ბოლო დროს, შეიმჩნევა სამწუხარო ტენდენცია, ტერმინ "უშიშროების" ნაცვლად XX საუკუნის ბოლო ათწლეულიდან განსხვავებული შინაარსის მატარებელი ტერმინი "უსაფრთხოება" გამოიყენება, ანუ ორი განსხვავებული შინაარსის მქონე მოვლენის აღსანიშნავად მკვიდრდება ერთი ტერმინი "უსაფრთხოება".

არადა, ქართულ ენაში ტერმინებს "უშიშროება" (security) და "უსაფრთხოება" (safety), გამოყენების თვალსაზრისით, თითოეულს შინაარსის შესაბამისი თავთავიანთი ბუნებრივი ადგილი ჰქონდა მიჩენილი. მაგალითად, ტრადიციულად საქართველოში ტერმინი "უშიშროება" იხმარებოდა შემდეგ კონტექსტში: "ქვეყნის უშიშროება", "უშიშროების საბჭო", "სახელმწიფო უშიშროების დაცვა" და სხვ., ტერმინ "უშიშროებას" იგივე კონტექსტში იყენებდა სოლომონ ღოღოშვილი: „რომელ მტკიცე მარჯვენა მეფისა ჰზრუნავს უშიშროებისათვის ჩვენისა და ყოველივე დაბორკილებანი აღზოცეს" [1]. ალექსანდრე ჭავჭავაძე 1837 წელს ნიკოლოზ პირველისადმი წარდგენილ „საქართველოს მოკლე ისტორიულ ნარკვევი და მდგომარეობა 1801-1831 წლამდე", იყენებს ტერმინს უშიშროება: „უშიშროება არ იყო არც ქალაქად არც სოფლად" [2]. ილია ჭავჭავაძეც, 1889 წელს "ივერიაში" (№90) გამოქვეყნებულ წერილში "...რომ ჩვენი მიჯნა სამხრეთისა საქართველოზედ შორს გაუდგა მოსვენებისა და უშიშროებისათვის..." [3] იყენებს ამ ტერმინს, იგივე ტერმინს იყენებს "ქვათა ღალაღში" - "მას აქეთ, რაც ვახტანგმა გორგასალმა ჩრდილოეთით უშიშარ და უზრუნველ ჰყო მაშინდელი საქართველო, მთელი ჩვენი ისტორია მიიმართა იმაზე, რომ სამხრეთით გაგვემაგრებინა ჩვენი თავი" [4], ასევე ამავე კონტექსტში ამ ტერმინს იყენებს 1901 წელს გამოქვეყნებულ წერილში: „დადგა ხანა, ხანა მოსვენებულის, უშიშარის ცხოვრებისა" [5].

2. ძირითადი ნაწილი

ტერმინი "უსაფრთხოება" ზემოაღნიშნულისგან განსხვავებულ კონტექსტში იხმარებოდა, მაგალითად, "ტექნიკური უსაფრთხოების დაცვა" (სხვათა შორის, დღეს თბილისში, ტექნიკური უსაფრთხოების დაუცველობის გამო ბევრი ადამიანი იღუპება, მაგალითად, მშენებლობებზე...), უსაფრთხოების ღვედები და სხვ.

თანდათან დამკვიდრდა სამწუხარო ტენდენცია, ზოგიერთი ჟურნალისტი, სხვადასხვა დონის ორგანიზაციისა თუ დაწესებულების წარმომადგენელი "გაუბრაზდა" ტერმინ "უშიშროებას" და მის ნაცვლად XX საუკუნის ბოლო ათწლეულიდან განსხვავებული შინაარსის მატარებელ ტერმინ "უსაფრთხოებას" იყენებს, ანუ ორი განსხვავებული შინაარსის მქონე მოვლენის აღსანიშნავად ამკვიდრებს ერთ ტერმინს "უსაფრთხოებას", ისევე როგორც, მაგალითად რუსები ორი განსხვავებული მოვლენის შინაარსის გამოსანათავად იყენებენ მხოლოდ ერთ ტერმინს - უშიშროება - და უსაფრთხოება - . რაც შეეხება ტერმინ უშიშროების მოწინააღმდეგეთა მიერ მოტანილ არგუმენტს, რომ ტერმინი "უშიშროება" საბჭოთა კავშირის -სთან ასოცირდება და ამიტომ არ უნდა გამოიყენოთ, ძალიან უხერხული სენტიმენტალიზმია. გასაგებია მათი გულჩვილობა, მართლაც საშინელ ასოციაციებს იწვევს ამ ჯალათური, საბჭოთა ინსტიტუტის და მასთან დაკავშირებული ადამიანების ამაზრზენი და დანაშაულებრივი საქმიანობა, მაგრამ ქართულმა ენამ რა დააშავა? გარკვეული დროის გასვლის შემდეგ "კაგებეს" ამგვარი ემოციური დატვირთვა აღარ ექნება, ქართული ენა კი დარჩება კიდევ ერთი ქართული ტერმინის გარეშე. გაუგებარია, რატომ უნდა შეველიოთ რომელიმე ტერმინს და ხელოვნურად გავაღარიბოთ ენა. ეს ტენდენცია შეიძლება გასაგები ყოფილიყო ენათმეცნიერებს, ამ დარგის სპეციალისტებს რომ წამოეწიათ ეს საკითხი, მაგრამ არასპეციალისტები და მედროეები რომ აქტიურობენ და საზოგადოებას ახვევენ თავიანთ არაკომპეტენტურ აზრს, ეს არის გასაკვირი. ამ საკითხში კომპეტენტურმა ქართულმა ენათმეცნიერებამ ზომ დიდი ხანია გააკეთა თავისი დასკვნა.

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის, ენათმეცნიერების ინსტიტუტისა და ქართული ენციკლოპედიის მიერ გამოცემული ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის (მთ. რედაქტორი არნ. ჩიქობავა) მიხედვით, "უშიშროება" არის "მდგომარეობა, როდესაც რისამე საფრთხე არ არსებობს, რაიმე საშიშროება, საფრთხე არ ემუქრება ვისმე, რასმე. მაგალითად, სახელმწიფო უშიშროების დაცვა. - "გაერთიანებული ერების უშიშროების

საბჭო," ხოლო "უსაფრთხოება" - იგივეა, რაც უსაშიშროება, ანუ "საშიშროებისაგან დაცვის უზრუნველყოფა. მაგალითად, ტექნიკური უსაფრთხოება."

ინგლისურ ენაშიც ტერმინში "security" "ეროვნული უშიშროების" (National security), "უშიშროების საბჭოს" (Security Council), "საინფორმაციო უშიშროების" (security information) კონტექსტში გამოიყენება და მოიაზრებენ პოტენციურ მსხვერპლს, ხოლო ტერმინში "safety", რომელიც ქართულ ენაშიც "წარმოებაში ტექნიკური უსაფრთხოების" (Industrial safety), "საგზაო მოძრაობის უსაფრთხოების" (Road safety), "უსაფრთხოების ღვედების" (safety belt), "ტექნიკური უსაფრთხოების წესების" (safety code regulations) გამოსახატავად იხმარება, მოიაზრებენ საფრთხის წყაროს.

იგივე მდგომარეობაა მრავალ სხვა ენაშიც, განსხვავებით რუსული, სომხური და აზერბაიჯანული ენებისა, სადაც ორივე მოვლენის გამოსახატავად მხოლოდ ერთსა და იმავე სიტყვას იყენებენ. ამ ორი ტერმინის შინაარსობრივი განსხვავების თვალსაზრისითვის მოვიყვანოთ ორ მაგალითს:

1. "სასურსათო უსაფრთხოებაში" მოიაზრება სურსათი (მაგალითად, საფრთხის წყარო - გაფუჭებული კონსერვი და სხვ.), რომელმაც შეიძლება ადამიანის მოწამვლა გამოიწვიოს, ხოლო "სასურსათო უშიშროებაში", ძალიან მარტივად - სახელმწიფოში სურსათის ამოწურვის საფრთხე, რომელმაც პერსპექტივაში შეიძლება შიმშილი და სხვა თანმდევი პრობლემები გამოიწვიოს. შესაბამისად, სასურსათო უშიშროების უზრუნველყოფა გულისხმობს, ამ თვალსაზრისით, ისეთი წინმსწრები ღონისძიებების გატარებას, რომელიც პოტენციურ მსხვერპლს თავიდან ააცილებს მოსალოდნელ საშიშროებას.

2. ისევე როგორც საქართველოს ინფორმაციული უშიშროებაში მოიაზრება ინფორმაციულ სფეროში მისი ეროვნული ინტერესების დაცულობის მდგომარეობა, რასაც განსაზღვრავს პიროვნების, საზოგადოებისა და სახელმწიფოს ბალანსირებული ინტერესების ერთობლიობა. ხოლო ინფორმაციულ უსაფრთხოებაში კი მოიაზრება და ავტომატიზებული სისტემების რესურსების, ინფორმაციული სისტემების, ავტომატიზებული სისტემების, მონაცემთა ბაზების და სხვ. დაცვა. კიდევ უფრო მარტივად - კომპიუტერში პროგრამების ვირუსებისაგან დაცვა და სხვ.

3. დასკვნა

უმჯობესია არ დავარდლიოთ ტრადიცია და შესაბამისად გამოვიყენოთ ტერმინი - "ეროვნული უშიშროება". ამ კონტექსტში ტერმინი "უშიშროება" უფრო ზუსტად განსაზღვრავს საქმის არსს, მით უმეტეს, ქართულმა ენათმეცნიერებამ და საქართველოს პარლამენტმა უპირატესობა მიანიჭა სწორედ ტერმინ "უშიშროებას": საქართველოს კონსტიტუციის 73-ე მუხლში გამოყენებულია ტერმინი "ეროვნული უშიშროების საბჭო", ხოლო 1996 წლის 24 იანვარს მიღებულია "კანონი ეროვნული უშიშროების საბჭოს შესახებ" (სხვათაშორის, კურიოზია, როდესაც მასმედია იუწყება: „ეროვნული უშიშროების“ (!) საბჭოში მუშავდება „ეროვნული უსაფრთხოების“ (!?) ახალი ვარიანტი).

შესაბამისად ტერმინი "უსაფრთხოებაც" უნდა გამოვიყენოთ, როდესაც მოიაზრება საფრთხის წყარო, ანუ საფრთხის წყაროსთან, საწარმოო, ტექნოგენური და ბუნებრივ-ეკოლოგიური წარმოშობის მოვლენებთან და პროცესებთან მიმართებაში (ტექნიკური უსაფრთხოება, საგზაო მოძრაობის უსაფრთხოება, უსაფრთხოების ღვედები, ავტომატიზებული სისტემების რესურსების უსაფრთხოება და სხვ.) [6-12].

ლიტერატურა:

1. ლოდაშვილი ს., წერილი ტფილისიდან პეტერბურგს მძისადმი. ჟურნ. "სალიტერატურონი ნაწილნი ტფილისის უწყებათანი", 1832, №2, გვ.47.
2. ჭავჭავაძე ალ., თხზულებანი, 1940, გვ.243.
3. ჯორჯაძე ა., წერილები. თბ., „მერანი“, 1989. გვ.63-64.
4. ჭავჭავაძე ი., თხზ., ტ.1, 1984, გვ. 805.
5. ჭავჭავაძე ი., თხზ., ტ.2, 1941, გვ. 498.
6. კუპრაშვილი ჰ., ეროვნული უშიშროება: პრობლემური სიტუაცია და კრიტერიუმები (საქართველოს ეროვნული უშიშროების კვლევის თეორიულ-მეთოდოლოგიური ასპექტები). - პოლიტოლოგია. თბ.: თსუ. 2004.
7. კუპრაშვილი ჰ., ეროვნული უშიშროების ცნების შინაარსი, პრობლემური სიტუაციის დახასიათება. საისტორიო ვერტიკალები, № 6, 2004. გვ. 51-60;
8. კუპრაშვილი ჰ., ეროვნული უშიშროების უზრუნველყოფის მნიშვნელოვანი ასპექტი, გაზ. „24 საათი“, №254, 2004, 26.10.
9. კუპრაშვილი ჰ., ენის გენოციდი?! გაზ. „ხვალინდელი დღე“. № 200. 2004, 19.10.
10. კუპრაშვილი ჰ., იყო ორი, გახდა ერთი! გაზ. „სამხედრო - 24 საათი“. №20. 2004, 11-17.10
11. კუპრაშვილი ჰ., „მეფემ არ იცის თორემ...“ გაზ. „24 საათი“, №142, 2004, 17.06

12. კუპრაშვილი ჰ., ეროვნული უშიშროება თუ ეროვნული უსაფრთხოება? გაზ. „რეზონანსი“. №132, 2004, 19.05.

TERMS "USHISHROEBA" (SECURITY) AND "USAPRTKHOEBA" (SAFETY) AND
ISSUES RELATED TO THEIR USAGE

Kuprashvili H.
Georgian Technical University

Summary

I want to touch the problem of using the terms "ushishroeba" (security) and "usaprtkheba" (safety) in Georgian language. Very sorriwful tendancy have been inculcate in Georgia this recent time. Some Georgian words are under the danger of forever dissapearance.

« (SAFETY –) » (SECURITY -) « »

« (Safety –) » (Security) , . . « »
- « » (Safety –) .